

At Least We Can Try: The Legacy of Yosef HaTzaddik
חנוכה, תשע"ט

1) של"ה הקדוש – הקדמה לפרשת וישב, מקץ, ויגש [דרוש "צאן יוסף"]

שלשה פרשיות אלו עולות בקנה אחד, מדברות מענין עסק יוסף עם אחיו שהלך לראות שלום אחיו ושלום הצאן, וקרהו כל הסיפור. על כן כללתינהו, ובחדא מחתא מחתינהו יחד בחוט המשולש. ויען כי באלו פרשיות חלו ימי חנוכה או לפניהן או לאחריהן, ולכל זמן ועת לכל חפץ, כי בודאי גלגול המועדים של כל השנה, הנה אלה מועדי ה', הן מועדי דרבנן או תעניות וט' באב, בכולן יש שייכות לאותן הפרשיות שחלות בהן, כי הכל מיד ה' השכיל. וענין יוסף יהיה גם כן במלכות חשמונאי בימי יון כמו שיתבאר, שאז נחשבנו כצאן לטבחה למסור נפשנו לקדש שמו הגדול, וזה צאן יוסף, וחנה ושבעה בניה עדים נאמנים על קדושת שם המיוחד שעשו בימי יון, ונרמזו גם כן בתיבת 'חנוכה', אותיות 'חנה - כ"ו, כ"ו' הוא שם המיוחד העולה כ"ו. וכל זה יתבאר.

2) בראשית (וישלח) – פרק לג

א וַיִּשָּׂא יַעֲקֹב עֵינָיו, וַיֵּרָא וְהִנֵּה עֵשָׂו בָּא, וְעִמּוֹ אַרְבַּע מֵאוֹת אִישׁ; וַיַּחֲזֵק אֶת-הַיְלָדִים, עַל-לְאָה וְעַל-רַחֵל, וְעַל, שְׁתֵּי הַשְּׁפָחוֹת. ב וַיִּשָּׂם אֶת-הַשְּׁפָחוֹת וְאֶת-יְלָדֵיהֶן, רִאשֹׁנָה; וְאֶת-לְאָה וְיְלָדֶיהָ אַחֲרָיִם, וְאֶת רַחֵל וְאֶת יוֹסֵף אַחֲרָיִם. ג וְהוּא, עָבַר לְפָנֵיהֶם; וַיִּשְׁתַּחוּ אַרְצָה שְׁבַע פַּעַמִּים, עַד גִּשְׁתּוֹ עַד אָחִיו. ד וַיֵּרָץ עֵשָׂו לְקִרְאָתוֹ וַיַּחֲבֹקְהוּ, וַיִּפֹּל עַל-צַוְאָרוֹ וַיִּשָּׁקְהוּ; וַיִּבְכּוּ. ה וַיִּשָּׂא אֶת עֵינָיו, וַיֵּרָא אֶת הַנָּשִׁים וְאֶת-הַיְלָדִים, וַיֹּאמֶר, מִי-אֵלֶּה לָּדָ; וַיֹּאמֶר הַיְלָדִים, אֲשֶׁר-חָנָן אֱלֹקִים אֶת-עַבְדְּךָ. ו וַתִּגְשֶׁן הַשְּׁפָחוֹת הָנָּה וַיְלַדְהוּ וַתִּשְׁתַּחֲוּן. ז וַתִּגְשֶׂ גַם לְאָה וַיְלַדְהָ וַיִּשְׁתַּחֲוּ; וְאַחַר נָגַשׁ יוֹסֵף וְרַחֵל וַיִּשְׁתַּחֲוּ.

3) רש"י

(ז) נגש יוסף ורחל - בכלן האמהות נגשות לפני הבנים, אבל ברחל יוסף נגש לפניו, אמר אמר יפת תואר, שמא יתלה בה עיניו אותו רשע, אעמוד כנגדה ואעכבנו מלהסתכל בה, מכאן זכה יוסף לברכת "עלי עין" (מט כב).

4) בראשית (ויחי) – פרק מט, פסוק כב

בן פֶּרֶת יוֹסֵף בֶּן פֶּרֶת עָלִי עֵין בְּנוֹת צַעֲדָה עָלִי שׁוּר:

5) רש"י (שם)

...ויש מדרשי אגדה המתישבים על הלשון, בשעה שבה עשו לקראת יעקב, בכולן קדמו האמהות ללכת לפני בניהם להשתחוות, וברחל כתיב "נגש יוסף ורחל וישתחווי" (לג ז). אמר יוסף: רשע הזה עינו רמה, שמא יתן עינו באמי, יצא לפניו ושרבב קומתו לכסותה, והוא שברכו אביו "בן פֶּרֶת", הגדלת עצמך יוסף "עלי עין" של עשו, לפיכך זכית לגדולה:

6) מסכת יומא דף לה:

תנו רבנן: עני ועשיר רשע באין לדין, לעני אומרים לו: מפני מה לא עסקת בתורה? אם אומר: עני הייתי וטרוד במזונותי אומרים לו: כלום עני היית יותר מהלל?... עשיר אומרים לו: מפני מה לא עסקת בתורה? אם אומר עשיר הייתי וטרוד בנכסי אומרים לו כלום עשיר היית יותר מרבי אלעזר?... רשע אומרים לו: מפני מה לא עסקת בתורה? אם אומר: נאה הייתי וטרוד ביצרי הייתי, אומרים לו: כלום נאה היית מיוסף?... נמצא, הלל מחייב את העניים, רבי אלעזר בן חרסום מחייב את העשירים, יוסף מחייב את הרשעים.

7) אושר אבות – פרקי אבות, פרק א, עמ' 25 (ר' אהרן אשר וואלינעץ זצ"ל)
 ובוזה מפרשים את הפסוק "רבות מחשבות בלב איש" – איך לתרץ את עצמו ביום הדין – כמו בעניות או בעשירות או ביצר הרע. אבל – "ועצת ד' ה'י'א' תקום" – "היא" ר"ת הלל, יוסף, אלעזר שהאנשים האלו מבטלים את טענתם ועצתם.

8) בראשית (וישב) – פרק לט, פסוק י
 וַיְהִי כַּדְבָּרָה אֶל יוֹסֵף יוֹם יוֹם וְלֹא שָׁמַע אֶלְיָהָ לְשָׁכַב אֶצְלָהּ לְהִיּוֹת עִמָּה :

9) באר מים חיים – פרשת כי תשא
 ולזה אמר "מי הקדימני וְאֶשְׁלֶם" (איוב מא, ג) כלומר שיקדים אותי במחשבתו בתחילת העשיה לעשות למעני כי הן אמת אשר אי אפשר לעשות מזוזה כי אם בבית, אבל נראה אם הקדים אותי לבנות לשם זה כדי לקיים מצות מזוזה, או בנה לשם עצמו ואחר כך כשכבר גמר כל הבנין, עשה מזוזה גם כן כתובה עליו כמעט כטפל לחפצי עולם הזה ח"ו. ולזה אמרו כלום אדם עושה מזוזה אלא אם כן נתתי לו בית כלומר כשכבר נתתי לו הבית אז הוא עושה המזוזה ולא מלאו לבו לגשת להתלהב אחרי אור עריבות חביבות חמודות תשוקת המצוה שאין ערוך בכל חפצי עולם הזה אל מצוה אחת הקטנה שבקטנות, לבנות בית לשם זה כדי לקיים המצוה שכל חפצי עולם הזה לא ישוו בה, שבזה יוכר רוב אהבתו לה' ואהבת מצוותיו יותר מנפשו ומאודו.

10) עבודת פנים - מכתב מג (ר' אהרן יוסף לוריא זצ"ל)
 ושמעתי שהקאליסקר זי"ע אמר לזקן אחד, שאמר לו שהוא קץ בחיים. ואמר לו, שוטה, כדאי לחיות שמונים שנה בעולם הזה כדי להניח תפילין פעם אחד.

11) אבות דרבי נתן - פרק כז
 הוא היה אומר [רבי יוחנן בן דהבאי] אל תרחק עצמך ממדה שאין לה קצבה וממלאכה שאין לה גמירא. משל למה הדבר דומה לאחד שהיה נוטל מי הים ומטיל ליבשה ים אינו חסר ויבשה אינה מתמלאה. היה מקצר בדעתו אמרו לו ריקה מפני מה אתה מקצר בדעתך בכל יום טול שכרך דינר של זהב.

12) אגרת הגר"א – עלים לתרופה
 וכל רגע ורגע שאדם חוסם את פיו, זוכה בשבילו לאור הגנוז, שאין מלאך ובריה יכולים לשער (מדרש).

13) ספר שמירת הלשון – הקדמה (ר' ישראל מאיר הכהן, ה"חפץ חיים" זי"ע)
 ראה, שלא נזכר במדרש "חדש" או "שבוע" או "יום" או "שעה", רק "רגע".

14) שלחן ערוך – אורח חיים, סימן תרעג, סעיף ב
 הדלקה עושה מצוה. לפיכך אם כבתה קודם שעבר זמנה אינו זקוק לה, ואפילו כבתה בערב שבת קודם קבלת שבת שעדיין הוא מבעוד יום, אינו זקוק לה. וכן אם לאחר שהדליקה, בא לתקנה וכיבה אותה בשוגג, אינו זקוק לה. הגה: ואם רוצה להחמיר על עצמו ולחזור ולהדליקה, אין לברך עליה (רשב"א סימן תקל"ט, ור"ן).

15) משנה ברורה – ס"ק כה
 הדלקה עושה מצוה וכו' - ר"ל כיון שהדליק תיכף קיים המצוה. לפיכך אם כבתה אין זקוק לה. ואם הדליקה במקום הרוח וכבתה זקוק לה לחזור ולהדליקה במקום שאין הרוח מצוי דזה הוי כאלו לא נתן בה שמן כשיעור ומ"מ לא יברך עליה [אחרונים]. ופשוט דאם הוא רואה שהאור אין נאחז בהפתילה ובודאי יכבה במהרה שאינו יוצא בהדלקה זו וצריך מדינא לחזור ולהדליקה לאחר הכביה: